

En el jardín germinan los cadáveres.

Angel González

Estimat Joan:

Ja sé que fa setmanes que t'hauria d'haver escrit, però creu-me, no trobava el dia ni el moment adequat per a fer-ho, Joan. No és tan fàcil. Mai no he estat una dona de lletres, i ara que les he apreses, m'hi he de posar amb tota la consciència, amb tots els sentits. T'he de contar tantes coses que no sé per on començar. Ja ho veus, ni tan sols en això d'escriure't sóc original. Quantes cartes no s'hauran escrit al llarg de la història amb un encapçalament similar, sinó, idèntic. He après a escriure cartes, a escriure qualsevol cosa, sent ja una dona quasi vella, i no en sóc gens pràctica. El fet cert és que a la mansió no hi ha línia telefònica. Durant un temps en vam tenir un d'aparell per a parlar a llarga distància, però el senyor Michel el va fer llevar tot dient que aquella andròmina era un invent diabòlic que va fer instal·lar la senyora, però ara que Déu nostre Senyor l'ha cridada al seu costat, ja no n'hem de fer res d'aquell enginy. Tot això del dimoni i del mal ho diu l'amo amb cara de pomes agres, però quan parla de la difunta senyora Michel i dels seus capricis estrambòtics ho fa amb molta tristesa. No van tenir fills. Ara ell diu que voldria una altra dona que li donés descendència. Així és que ara, Joan, per aquí tot és més complicat perquè estem lluny de tot, i quan hi ha un cas d'urgència o de necessitat, un criat ha d'anar a cavall fins al poble que està a dues hores d'aquí. Allà hi ha una casa amb un telèfon i un telègraf. Al poble hi viu el metge, que tal com està el senyor Michel, ens és ben necessari, i tal vegada seria convenient que es mudés a viure aquí, a la casa. Fa quinze dies que plou sense parar, els camps estan negats i els homes no poden treballar, es passen les hores bevent aigües i fumant tabac de pota a les seues cabanes insalubres. A vegades, des de la cuina escoltam les seues cançons tristes i plenes de paraules d'enyor. La majoria són estrangers que no saben ni poden tornar als seus països. Amb tanta humitat, al senyor amo se li ha accentuat el reuma i el mal humor, i molts dies no es pot ni alçar del llit. En realitat, Joan, no sé si no pot o si no vol, que des que va faltar la senyora, ja no és el que era. Al catre ho fa tot: menja, pixa, passa comptes i revisa papers antics plens de marques i segells. A mi no em mana feina perquè no em vol al seu costat quan està tan adolorit: prefereix una al·loteta que no té ni quinze anys, una nina que els seus pares, carregats de fills, van donar al senyor perquè es guanyés el pa. Ella s'encarrega d'orejar l'estança, de dur-li la safata amb els àpats que prepara la cuinera, i d'intentar netejar la seua ossa. Ell no es deixa i des de baix sentim els crits de boig que fa quan veu la safata amb l'aigua calenta i els perfums. Ella no es queixa. Sempre somriu. A mi, aquests dies

Estimat Joan

de pluja m'agraden, perquè les criades podem fer les feines amb més calma, sense la presència constant dels ulls de l'amo que tot ho fiscalitzen.

Saps una cosa, Joan? Des que sóc aquí no he trobat a faltar per a res la nostra illa. Pensava que viure a l'estranger seria molt més complicat. Però no, Joan, no. El principi de la guerra va ser molt dur per a tots. Allò sí que va ser un drama dels grossos. No ens ho esperàvem. El meu pare i el teu en bàndols enfrontats. I tu i jo ens estimàvem enmig de tot aquell enrenou. Tu em deies paraules molt dolces. Que no tingués por, em deies, que tot acabaria bé. I tu et vas fer soldat, que ton pare i el meu ja eren massa vells, però tu i el meu germà en Pere vareu anar a la guerra. Tu, al costat de ton pare. Contra mon pare i contra en Pere. Record com si fos avui el dia que la meua mare i jo i tantes altres dones i fillets i vells vam pujar a aquell vapor. Mon pare i en Pere van quedar en terra. La teua mare i les teues germanes, també, que no els havia de passar res, deieu. Ja érem enemics, tu i jo, i ens havíem dit t'estim. Amb una feixina, vam pujar al barco. Dos vestits i un davantal i les botines d'hivern que m'havia fet mon pare, un sabater de banqueta. L'olor d'aquell barco també la record. I els plors dels fillets i les mares que tenien fam, rusca vella. Dalt del vaixell encara t'estimava, Joan. I quan vaig arribar a terra, despistada, amb la mare malalta de mort, desconfiada, perduda... també t'estimava. Es veu que els sentiments del cor no saben de bàndols. He passat molta pena. He patit molta fam. He vist com la mare moria, com morien altres dones que coneixia. M'he hagut d'amagar. He robat. He fet moltes coses que no està bé que una dona conti. De fet, cada nit intent oblidar-les, però els anys passen i ho tenc gravat a foc. Fa un parell d'anys el senyor Michel va venir a la fonda de mala mort on malvivia a canvi de fer de criada. Justament, l'amo en cercava de serventes, deia. Joves i amb ganes de fer feina. Ens volia per venir a viure a aquesta mansió enmig del camp. La seua dona estava delicada i com que no sortia gaire de casa necessitava companyia. Ell rebia moltes visites. Feia negocis, deia, havia de recuperar el patrimoni i el bon nom perdut, i necessitava tenir la casa decent. La majoria del personal havia mort en la seua guerra, i l'edifici per bé que era noble, tenia un aspecte lamentable. Durant un penosíssim viatge en tren, encara vaig tenir temps per a pensar en tu, Joan. Durant aquests anys t'he guardat el record, no m'he relacionat amb cap home perquè et guardava com una mena de dol, Joan. Sempre t'he tingut al cap. Sempre he pensat que t'estimava. Ara menj bé, Joan, patates i verdures. A la casa es fa pa. Duc roba neta. Les altres criades em respecten. No parlem de la guerra ni dels meus orígens. Totes tenim coses a amagar. Totes, tan joves com som encara, com seríem si la vida no ens hagués castigat, tenim un mapa del passat ple de retxes negres i matarots. Et vaig enyorar quan vaig arribar a la mansió. Vaig pensar que un pagès dels bons com tu tindria un gran futur per aquestes terres que són més grans que tota la nostra illa. Tal vegada capatàs, series. Aniries dalt cavall. Vigilaries els conreus. Tindries homes al teu càrrec. Es pot canviar de vida. Per aquí també ha passat una guerra, però ara ningú no en parla. Aquí, a les terres del senyor Michel, a la

Estimat Joan

mansió, al poble, tots callen i viuen. La guerra és muda. El metge va coix, i una de les criades em va dir que l'havien ferit al front, però no en parlen, Joan.

Saps què passa, Joan? He començat aquesta carta amb un encapçalament de compromís: estimat, Joan, he posat. És així com em van dir que s'havia de fer. Aquí m'han ensenyat a escriure, ja t'ho he dit. La senyora, abans d'agafar les febres que se la van endur em va mostrar les beceroles. Jo en vaig aprendre ràpid. Si mon pare em pogués veure ara... amb un vestit net i planxat, escrivint una carta i fent de majordoma de les criades de la casa d'aquest gran senyor... però Joan, ell no em podrà veure, no és cert? Vaig escriure al meu germà, en Pere, per dir-li si li interessava venir. Hi ha molts estrangers per aquí. Feia anys que no sabia d'ell. La carta li va arribar, després de tants anys. Encara viu a la casa dels meus pares. Em va contestar amb una carta molt llarga. Fa molt bona lletra, el meu germà. No vindrà, diu, està bé. S'ha casat. Té dos fills. Mena un lloc on sembla ordi i blat, i té vaques i fa formatge. I que no t'escrigui, em diu. Que tu ja no em convens gens. Que tu i jo no podem estar junts. Que mon pare ja no hi és, em va dir. Que si vull parlar amb mon pare ho he de fer només de pensament. Que li resi. La guerra és molt dolenta, però per què ho vas haver de fer? Estaveu a bàndols contraris, però el meu pare era un sabater que no havia matat mai una mosca. Ell no la volia, la guerra. Els teus, ton pare i tots els altres vareu ser els primers a agafar les armes, a fer llistes, a dir noms. I el nom de mon pare ja era a la llista quan tu em deies que et volies casar amb mi. I després et van cridar per defensar els teus, i quan la contesa ja s'acabava a la llista hi quedaven pocs noms. Entre ells, el del meu pare. I tu vas complir amb el deure de lliurar-lo a l'autoritat. I no el van jutjar. El van tancar. I va morir a la presó com un ca. En Pere m'ho va dir a la seua carta tan ben escrita. Paraules de foc.

Estimat Joan, t'odii i t'odiaré sempre. Sempre. Sempre.

Maria

València, 31 de maig de 2009 (festa de Cincogema)